

Om minnen från fiske.

Jag hade som barn ett mycket stort intresse av att få gå till sjön och meta. Jag frågade ofta om lov av mor att få gå till sjön och meta. Mor påssade då på och sätta ut något arbete åt mig med löfte om när jag gjort det färdigt så fick jag gå och då gick det undan med arbetsbetinget. Far var ingen fiskare och någon båt eller fiskredskap fanns ej för mig. Far talade om att när han och hans bröder voro pojkar gjorde farfar en båt till dem och att de sen fiskade med mjärdar i Öjasjön. När jag därför blev något större så bad jag oupphörligt far om att skaffa en eka att hava i sjön. Far köpte först en äldre eka, och flyttade den till sjön, som jag fick använda. Jag skaffade mig mjärdar som voro tillverkade av bastet från Linden och om våren gick den smärre abborren in i dessa mjärdar, men någon större abborre fick jag inte. Då jag ej kunde konsten att meta fick jag endast små abborrar och mört när jag metade också. När jag blev något äldre skaffade jag mig långrev för att fiska ål på. Det var fler pojkar i trakten som fiskade med långrev. I sjön fick man sällan något men i Mörrumsån var det något bättre. Vid Mörrumsån behövdes ej båt, man gick vid kanten och slängde ut reven med vidbundna stenar på kvällen och om morgonen tog man upp reven igen. Det var sällan något vidare med fångsten men som ung pojk blev man så glad hur lite man fick. Min bror som var 9 år äldre än jag började ljustra vid bloss i Öjasjön om natten efter fisk och det kunde någon gång lyckas bättre, jag började få vara med vid sådan ljustring och vid vackra soliga och varma dagar på våren varvi ute vid lungt väder om natten och då kunde man få en del fisk. Vid denna tiden kunde man se ända till 4 - 5 bloss om natten på Öjasjön. På en ö i Öjasjön bodde en torparfamilj. De fiskade med nät och hummor och mjärdar samt långrev. De kunde själva binda nät och tillverkade själv fiskredskapen. De kommo till gårdarna och sålde fisk. Hustrun kom och sålde fisken. De berättade att innan sjön sänktes var det gott om

fisk i sjön men sedan hade fisket försämrats mycket. Omkring 1860 sänktes Öjasjön en hel meter. Förut var det blott 3 öar i sjön min sen blev det 8 - 9 stycken med smärre stenskärv. Några mossar närmast sjön kunde sedan odlas. Sjön var förut känd som en sjö, rik på abborre, förutom abborre fanns det mört, gädda och ål i sjön. Ålen fiskades i en ålkista som vattnet i en bäck passerade från sjön. Detta fiske ägdes av hemmansägare i Öjamåla by. Fisket fördelades i dygn per olika stora hemmanslotter. Vid lantmätningen i Öjamåla undantogs ett allmänt jordområde som fiskplan vid Öjasjön med utlagd väg till detsamma. Till Öjasjön gränsar förutom Öjamåla även Slänsmåla och Östra Härnäs. Någen delning eller skifte av fisket har inte skett. När jag var ung fanns det högst 5 båtar i sjön. Nu är det 3 gånger så många, de flesta av dem har ingen fiskerätt i sjön. Sutare blev inplanterad i sjön av den förut nämnde torparen. På senare tid har ditsläpps kräftor och sik. Om förutsättning för deras förökande finns har ännu ej kunnat utrönas. I forna tider har folket fiskat meddelst karbysser, vilka rester fanns kvar när jag var ung, men på grund av sänkningen förstördes dessa och förrintades. Dessa karbysser bestodo av i gyttjan neddrivna flata stickor klyvda av vackra furustockar. Stäckorna sattes tätt intill varandra så att täta väggar uppstodo och bildade kamrar. Som ingång för fisken var gjord en smal öppning med samma system som vid en homma eller mjärde. Från den första kammaren kunde fisken återigen komma in i en ny kammare och det var ej så lätt att råka ut igen. För att sedan taga fisken har väl detta måst ske med en håv. Under min ungdom fiskades gädda i sjön med angelredskap å isen. Det var personer som gick från sjö till sjö och fiskade. De högg hål på isen och släppte ner betesfisken fästad å en krok med rev. Man högg omkring 12 - 15 hål och där gick man och vaktade tills någon gädda tog betet och då drog man till och fick henne. För att kunna se när gäddan tog gillrade man upp reven på en mjuk björkslya. När man gick från sjön tog man redskapen med sig. Nu har saxar med krok uppfunnits och nu sätter man ut så nycket krok man vill och låter dem stå kvar i sjön flera dagar. Främmande personer utan

ansvar kommer långt ifrån med mya redskap och utan tanke på att även fisket har sin begränsning och utan tanke på att fisken måste hava sina chanser att kunna föröka sig. Så länge detta pågår är det inget nöje att gå till sjön och fiska. Om människorna ville använda sjön till att ro på och njuta av naturen även meta och fiska på enkelt vis som sport så räckte sjön till för många fler men rovfiske skulle kontrolleras eller förbjudas. Så länge torparen med stora uppväxta söner fanns hemma å ön kontrollerades de fiskande med stor noggrannhet. De som inte var vän med dem fick sina båtar snart brända. Jag som ung pojke upptäckte trenne båtar å en plats i sjön på en 4 - 5 meters djup. Jag var sedan med om att bärja och draga upp de 2 av dem. Det var borrat hål å botten å dem och fyllda med sten så att de sjunkit och ställt sig å sjäbotten. Den ene var av ny typ men den andre var en äldre konstruktion. Några hundra meter från Öjasjön finns en mindre sjö som heter Bökegöl. Denna sjö är märkvärdig därför att där finns förutom gädda, mört, abborre och ål även finns sutare och karussor. Till sjön finnes ej något tilllopp från andra sjöar och i de omkringliggande sjöarna på stort område finnes ej dessa fiskslag. På södra kanten av sjön finnes ett gammalt torpställe troligen en gammal boplats. Kanske har någon invandrat från ett håll där dessa fiskslag har funnits eller har ägaren till stället haft förbindelse med några som känt till dessa fiskar och på ett eller annat sätt inplanterat dem i denna sjö. Sedan har från denna sjö (Bökegöl) sutaren blivit flyttad till Öjasjön, Stengölet och Långasjön i Slänsmåla. Torparen i Öjasjön berättade att när han var och fiskade i Bökegöl och fick rätt måna sutare så tog han en del i sin matväska som bestod av skinn och bar dem till Öjasjön och där förökade de sig bra. Sven Hansson i Slänsmåla köpte levande sutare och karussor från Bökegöl och släppte i Långasjön. Sedan har de spritt sig genom bäckarna till andra sjöar. Direktör Roman å Hemsjö gård köpte levande sutare från Bökegöl och Öjasjön och släppte i Gummaresjön, Kyrkhälts socken. Självt har jag köpt 10.000 st. sikyngel och släppt i Öjasjön. Från Mörrumsån har jag många fiskeminnen från barndomen. Far hade mycket ärende och arbete vid

Bysåget och då passade jag på att få följa med och meta. Där fanns laxsik som slet så kraftigt i reven, där fanns små honsik till att meta upp och sätta på långreven, där fanns ~~xxk~~ förutom abborre, mört och löjan även orten (id), Draxen och gäddan. Gäddan kunde man vid mindre vattenmängd fånga medelst snaror gjorda av mässingstråd under solskensdagar.

Laxfisket i Mörrumsån är av gammal dato och tillhörde sådana strandägare som hade hävdat sina rättigheter och fått dem skattelagda. Öjamåla by hade haft laxfiske i ån, lämningarna i ån efter denna finns, men troligen låtit det förfalla och ej hävdat sin rätt vid syner då dessa skattlades. Vid lantmätningen fanns ej laxfiske till byn och omnämnes ej i protokollen. () flesta byarna vid Mörrumsån hade annars laxfiske. Västra Härnäs hade tvenne dylika. Dessa fisker voro byggda i strömmen av träkar fyllda med sten, botten i fisket var av bräder eller plank. Mellan dessa stenkar avstängde man passaget med en häck gjord med täta uppåtstående köppar av rak gran. På senare tid användes pinnar av runda stålstänger. Vid den andra änden av väggen i karet sattes likaledes en häck men med formen av ett genomgång vars öppning var så bred så att en stor lax kunna passera. Då laxen fångas i fisket då han är på väg från havet upp i strömmen så var ingången vänd mot strömmen. Denna kätte eller kammare var strömmen rätt stark och då laxen var inkommen hade han svårt för att komma ut eller tillbaka. Blev han trött så pressade strömmen honom mot den nedersta häcken. När man kom till fisket och hade lax inne så stängde man till ingången och tog laxen med en håv. Strax söder om Öjamåla bysåg var ett stort fiske med 4 st. kar, 2/3 av ån var avstängd av fisket. Det var ägaren till Västra Härnäs som ängde det och Far och farbror Nils berättar att när de var unga kunde de från Såget i Öjamåla se att en äldre man som kallades gamle Nils kom och såg till fisket och varma vackra dagar bar han flera laxar i land, 5 - 6 st stora laxar. Han bar in dem i en liten bod och låste dörren, gick hem efter hjälp att bära hem dem, ibland hämtade de med skjuts. Det berättades att i den gården hade de stora träkar fulla med salt lax och arbetsfolket voro utledsna på den myckna laxen till maten. Vid denna tid och något senare kunde personer som inte ägde fiskerätt

i ån ljustra lax vid bloss om nätterna och vid solljusa dagar passade man på att taga laxen med ljuster när han passerade vissa grunda ställen i strömmen. Sägaren vid Öjamåla bysåg berättade för mig att när han var ung så utförde han som ung och upplagd för pojkstreck att spratt mot en äldre flottare, en gammal brännvinssupare. Denne flottare hade under en lång tid flottat stockar från Småland till Marieberg och kände till ån likaväl som en person känner till vägen som han dagligen passerar. När flottningssäsongen för våren var över sysselsatte han sig med att fånga lax med ljuster. Han hade letat ut ett ställe i ån beläget ganska nära sågarens hem där han kunde sitta i ett träd en ask som lutade över strömmen där laxarna brukade passera och ställa sig att vila. När laxen kom under trädet där han satt högg han ljusteran i laxen och tog den sedan. Sägaren gick dit en dag när ingen såg det och sågade nästan av trädet vid marken med lämnade så mycket kvar så att trädet stod fortfarande. När det blev solljust kom flottaren till sin ask och klev försiktigt upp i den och satte sig tillrätta. När första laxen kom högg han efter den men vid den rörelsen fälldes trädet omkull och både trädet och flottaren ramlade i vattnet. Flottaren som såg vad som orsakade trädets fall visste ju icke vilken som gjort det, kom nu genomvåt in till sågaren å såget och beklagade sig. Sägaren höll god min och visste naturligtvis ingenting men skraftade efteråt när han talade om händelsen. Det bör kanske tilläggas att flottaren hade ju ingen rätt att fiska på så sätt, han var på förbjuden mark. På den tiden var laxen billig och därför fiskade man inte så intensivt som Mörrum. Efter hand som laxen blev mera efterfrågad och dyr blev fisket vid Mörrum intensivare, bättre redskap mera folk att ständigt passa på så att så litet antal som möjligt skulle få smyga sig förbi. Och alla fiskeägare från Mörrum och till häruppe lade sig vinn om att ha sina doningar på det allra bästa sättet varför laxen minskades i strömmen till en obetydlighet och när det var lite lax till att lägga rom till ynglet så minskades, likaså laxviken i samma tempo. Förut kunde man sätta lanor och fånga siken i, som vid ungefär 3 års ålder börjar sin vandring till havet. Då tog man stora

korgar fulla med laxsik på våren. När laxen började minska i strömmen så stiftades lag och resolutioner för att skydda lekaxen och småsiken. Sikfisket förbjöds, likaså ljusterfisket. Om någon smärre lax togs på något sätt skulle den släppas igen. Mörrumsån delas upp i 3 vaktområde mellan Mörrum och Smålandsrågån med en personvakt för varje område som hade att övervaka var och en sitt område. Detta gjorde väl något men den rikliga mängd som fanns förut fick man ej se. Den togs innan den kom hit. Istället för att förut kunna få se 10 - 12 laxar stå i en bred rad och röra fenor och järt lite sakta så blev det sällsynt att få se någon där. Nu har stora dammar för Elektriska kraftstationer avstängt passaget för laxen vid Hemsjöfallen och laxen här i denna delen av ån hör till sagorna. Förr kände man ej till konsten att meta lax här i ån. Men en hitflyttad person som byggde en kivrökfabrik i Hofmansbygd metade lax med rev för spinnrulle det var omkring 1880-talet, och sen dess metade upp rätt mycket lax häruppe i ån också. Särskilt smålaxen som här kallades öringar nappade bra om man hade lämpliga drag. Den stora laxen börjar om våren vandra upp i strömmen men avstannar fram på sommaren, smålaxen (öringen) börjar först i juli månad och vandrar men när de stora laxarna lekt ut som sker omkring 15 sept - 15 nov. så bör de åka tillbaka till havet, de hava magrat och äro mer eller mindre i sjuk och döende tillstånd. Underkäken å dessa växer upp i huvudet som en stor krok och fisken kan ej svälja någon föda utan får leva på bara vatten. Jag har sett stora laxar der den underkäke med kroken växt så igenom övre delen af huvudet så endast en tunn hinna funnits kvar. Någon har berättat för mig att bara laxen hinner ner till salt vatten så blir han frisk igen. En del laxen å ån stannar där för vintern, särskilt de yngre och medelstora de äro friskare men magra betydligt. De nappar bra på drag men äro nu sämre än torsken att äta.